

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки і психології початкової освіти

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Розвиток критичного мислення у здобувачів освіти»

Код дисципліни	ВК
Освітній рівень	третій (освітньо-науковий)
Статус дисципліни	вибіркові навчальні дисципліни (дисципліни вільного вибору аспіранта)
Галузь знань	01 Освіта
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітньо-наукові програми	ID ОНП в ЄДЄБО: Початкова освіта 38645
Обсяг дисципліни	5 кредитів ECTS (150 академічних годин)
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття
Форми контролю	залік

Інформація про викладачів

Викладач (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Бірюк Людмила Яківна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Контактний телефон	0990583444
E-mail:	kafpipo@gmail.com
Профіль викладача	http://surl.li/flmzo
Консультації	Щосереди, 14.00-15.00 год ауд. № 109, 1 корпус; за умови дистанційного навчання в цей же час на платформі Zoom, Google Meet

м. Глухів, 2022-2023 навчальний рік

1. Анотація курсу. Зміни, що відбуваються у сучасному українському освітньому середовищі, відбивають тенденції розвитку світової освіти, вимагають переорієнтації освітнього процесу на забезпечення ефективних умов для розвитку у здобувачів освіти критичного мислення.

Видатний американський мислитель Д. Дьюї стреджував, що фундаментальна мета сучасної освіти полягає не у тому, щоб просто надавати інформацію, а у тому, щоб розвивати критичний спосіб мислення. Освіта орієнтована на майбутнє, яке не може бути наперед визначеним, а отже першочерговим є розвиток тих умінь і навичок мислення, що дають змогу адекватно оцінювати нові обставини й формувати стратегію подолання проблем, які можуть виникнути. Таким чином, розвиток критичного мислення стає найактуальнішим за часів інтенсивних соціальних змін, коли неможливо діяти без постійного пристосування до нових політичних, економічних та інших обставин, без ефективного вирішення проблем, значна частина яких не передбачувана. У цьому сенсі життєва необхідність критичного мислення для вітчизняної освітньої системи очевидна. Тільки таким шляхом ми можемо думати про розвиток відповідно до вимог світового інформаційного суспільства та просуватись далі у напрямі демократії.

Сьогодні технологія розвитку критичного мислення є педагогічною системою, що ґрунтується на застосуванні інтерактивних стратегій в освітньому процесі, спрямована на формування аналітичного мислення.

Теоретична підготовка до застосування технології розвитку критичного мислення здійснюється у процесі опанування базових навчальних дисциплін (педагогічних, психологічних, спеціальних та методичних) та різних навчальних курсів варіативної частини.

Практична підготовка можлива лише в процесі тренінгових та практичних занять, а також протягом проходження педагогічної практики, під час безпосереднього включення технології розвитку критичного мислення в тканину уроків у початковій ланці освіти.

Розроблений нами спецкурс орієнтований на оволодіння здобувачами освіти готовністю застосування технології розвитку критичного мислення в професійній діяльності.

Дисципліну *«Розвиток критичного мислення у здобувачів освіти»* включено до циклу варіативних дисциплін професійної підготовки здобувачів вищої освіти першого наукового ступеня «Доктор філософії».

1. Мета та завдання дисципліни.

1.1. Мета програма вибіркової дисципліни *«Розвиток критичного мислення у здобувачів освіти»* полягає в ознайомленні здобувачів освіти з основними рисами критичного мислення, формуванні готовності до застосування технології розвитку критичного мислення в навчальному процесі, прищепленні навичок аналітичної та критичної роботи з інформацією, вміння аргументовано висловлювати свою позицію та володіння основними евристичними прийомами й стратегіями.

1.2. *До основних завдань* відносимо: набуття здобувачами освіти здатностей ефективно реалізовувати набуті теоретичні знання на практиці, а саме: надання студентам теоретичних знань про критичне мислення як вищій порядок мислення, особливості навчального процесу в початковій школі, побудованого на засадах критичного мислення, мету та завдання технології розвитку критичного мислення; опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з урахуванням сучасних вимог до майбутніх учителів початкової школи; формування мотивації щодо постійного самовдосконалення й саморозвитку професіонала, здатного грамотно будувати навчальну діяльність із застосуванням сучасних освітніх технологій; формування практичних навичок застосування технології розвитку критичного мислення в майбутній професійній діяльності; розкриття дидактичних, психолого-педагогічних і методичних аспектів застосування технології розвитку критичного мислення в освітньому процесі; вивчення впливу технології розвитку критичного мислення на якість процесу навчання й виховання

молоді, можливих наслідків її негативного впливу; формування здатності застосовувати знання, отримані в межах вивчення дисципліни, на практиці, як у навчальному процесі та науковій діяльності, так і в повсякденному житті.

Міжпредметні зв'язки: «Розвиток критичного мислення у здобувачів освіти» є вибіркоким освітнім компонентом. Дисципліни, на вивчення яких безпосередньо спирається пропонований курс - «Філософія науки», «Сучасна українська літературна мова», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Наукова комунікація українською мовою»

1.3 Очікувані результати навчання. У результаті вивчення пропонованого освітнього компонента здобувач повинен набути таких **компетентностей та програмних результатів навчання.**

Інтегральна компетентність – здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері початкової освіти, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Перелік загальних компетентностей

ЗК 6.	Здатність до професійно-педагогічної комунікації, налагодження й підтримки контактів з учасниками наукового дискурсу, до вільного обговорення професійних, комунікативних проблем в усному та писемному форматах наукового мовлення, на високому рівні презентувати дослідницьку роботу науковій спільноті.
--------------	---

Таблиця 2

Перелік спеціальних компетентностей

СК 5.	Здатність до навчання впродовж життя, безперервного саморозвитку та самовдосконалення.
СК 7.	Здатність поцінувати й пропагувати високу культуру професійної комунікації, вільно послуговуватися нормами наукового мовлення, розвивати й удосконалювати чуття мови в собі та інших учасників наукового, освітнього дискурсів, усвідомлювати їх цінність, ефективність і важливість, стежити за новітніми публікаціями та нормативними виданнями в початковій і вищій освіті.

Таблиця 3

Програмні результати навчання

ПРН 11.	Спілкуватися академічною українською та іноземною мовами усно й письмово, продукувати наукові тексти різних жанрів, вільно взаємодіяти в науковому і професійному середовищах, науково комунікувати з фахової тематики з фахівцями різних сфер професійної діяльності.
ПРН 16.	Здійснювати пошук і впроваджувати прогресивні ідеї, практики в професійній і науковій діяльності; дотримуватися принципів академічної доброчесності; проявляти авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності.
ПРН 17.	Дбати про власну комунікативну культуру, усвідомлювати необхідність її збагачення та постійного вдосконалення, прагнути до безперервного саморозвитку та самовдосконалення, побудови кар'єри, командної взаємодії.

Результати навчання визначаються за рівнями сформованості розвитку критичного мислення здобувача освіти (високий, достатній, середній, низький), що формуються на основі мотиваційного, когнітивного, діяльнісно-технологічного, креативно-рефлексивного її складників за визначеними критеріями та показниками до них.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання:

комп'ютерний клас;
 ОС Microsoft Windows;
 пакет Microsoft Office;
 Web браузер;
 доступ до мережі Інтернет.

2. Організація навчання

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Розвиток критичного мислення у здобувачів освіти»

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин					Вид семестрового контролю	
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття				Самостійна робота	Залік	Екзамен
					Всього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття			
Денна/Електронне навчання	I	II	3	150	24	12	-	12	126	+	-
Заочна/дистанційна/ електронне навчання	I	II	5	150	14	8	-	6	136	2	-

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

«Розвиток критичного мислення у здобувачів освіти»

№	Назва теми	Кількість годин, відведених на:			
		Лекції	Практ. заняття	Самост. роботу	Інд. роботу
Модуль 1. Теоретичні засади застосування технології розвитку критичного мислення в навчальному процесі ЗЗСО					
1.	Тема. Вступ. Предмет і завдання курсу.			14/10	
2.	Тема. Критичне мислення як вищий порядок мислення. Ознаки критично мислячої особистості.			14/10	
3.	Тема. Технологія розвитку критичного мислення. Особливості навчального процесу в початковій школі, побудованого на засадах критичного	2/2	2	12/11	

	мислення.				
4	Тема. Мета та завдання технології розвитку критичного мислення. Етапи (стадії, фази) розвитку критичного мислення.	2		12/15	
Модуль 2. Особливості навчання учнів початкових класів стратегіями технології розвитку критичного мислення					
5.	Тема. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування технології розвитку критичного мислення в навчальному процесі як актуальна проблема педагогічної науки та практики.	2		10/16	
6.	Тема. Розвиток критичного мислення учнів початкових класів у процесі вивчення інформатики.		2/2	12/16	
7	Організаційно-педагогічні умови розвитку критичного мислення учнів початкових класів у процесі вивчення інформатики.		2	12/16	
8.	Тема. Визначення змісту для розвитку критичного мислення учнів початкових класів у процесі вивчення інформатики.	2/2		12/16	
Модуль 3. Методика застосування технології розвитку критичного мислення в освітньому процесі ЗЗСО					
9.	Тема. Особливості застосування технології розвитку критичного мислення в освітньому процесі початкової ланки освіти: переваги та недоліки.	2/2	2/2	12/16	
10.	Тема. Майстерність ставити питання.			12/16	
11	Тема. Вчимося працювати з різними джерелами інформації.		2/2	12/14	
12.	Тема. Забезпечення розуміння і конструювання учнями аргументованих висловлювань.	2/2	2	12/10	
	Разом за семестр - 150 год.	12/8	12/6	126/136	Залік

4. Політика курсу:

Академічна доброчесність. Представлені результати освітньо-наукової діяльності мають бути результатом власних творчих пошуків, отриманих у ході навчальної та науково-дослідної роботи.

Відвідання занять. Відвідування лекційних занять є добровільним вибором здобувача. Результати виконання практичних занять мають бути представлені викладачу на перевірку відповідно до розкладу занять особисто під час занять, або в режимі on-line, але не пізніше, ніж до наступного практичного заняття.

Види контролю: поточний, проміжний, підсумковий.

Форми контролю освітньої складової: усне опитування, тестування, захист проєктів, залік; апробація результатів досліджень на наукових конференціях та семінарах; публікація результатів досліджень у наукових виданнях; презентація результатів дослідження на щорічній звітній конференції здобувачів освіти;

Система оцінювання ґрунтується на принципах академічної доброчесності та прозорості

МЕТОДИ НАВЧАННЯ:

МН 1. СЛОВЕСНІ МЕТОДИ: пояснення, розповідь, бесіда, диспут, дискусія, аналіз педагогічних ситуацій, моделювання.

МН 2. НАОЧНІ МЕТОДИ: демонстрування, ілюстрування, презентації.

МН 3. ПРАКТИЧНІ МЕТОДИ: спостереження, розв'язання задач і виконання вправ, практична робота, робота з інформаційними джерелами.

МН 4. МЕТОДИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: опорний конспект, методи інтерактивного навчання, методи проблемного навчання, мультимедійні методи навчання, методи проєктної діяльності, тренінг.

ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ (ФО)

ФО 1. УСНА: бесіда, захист рефератів, захист проєктів, доповідь, виступ, повідомлення, коментар опорного конспекту.

ФО 2 ПИСЬМОВА: самостійна робота за варіантами, виконання різнорівневих завдань, термінологічний диктант, заповнення таблиць, складання схем, розв'язання задач, виконання вправ, написання тез, написання статей, написання есе.

ФО 3. ТЕСТОВА: за закритими тестами; відкритими тестами.

ФО 4. ПРОГРАМОВАНА: тестування.

ФО 5.САМОКОНТРОЛЬ ТА ВЗАЄМОКОНТРОЛЬ: рецензування відповіді, самооцінювання письмової роботи.

5. Інформаційне забезпечення.

Основна література

1. Вукіна Н. В., Дементієвська Н. П. Критичне мислення: як цього навчати. Харків: Основа, 2007. 110 с.
2. Комар О. Інтерактивні технології – технології співпраці. *Початкова школа*. 2004. № 9. С. 5–8.
3. Кроуфорд А. Технологія розвитку критичного мислення учнів. К.: Плеяда, 2006. 220 с.
4. Пометун О.І., Сущенко І. М. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи. *Методичний посібник для вчителів*. Київ. 2017
5. Ремньова Н. Ю., Бірюк Л. Я. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування технології розвитку критичного мислення в навчальному процесі. *Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 13 березня 2020 р. Кременчук : Методичний кабінет, 2020. С. 376-380.
6. Савченко О. Новий етап розвитку шкільної освіти і підготовка майбутнього вчителя. *Шлях освіти*. 2003. С. 2-6
7. Ткаченко Л. І. Формування критичного мислення як важливої складової особистості майбутнього вчителя початкової школи у процесі професійної підготовки. *Вісник Глухівського національного університету імені Олександра Довженка*. № 17(53). 2011. С. 83–87.
8. Шимон Л. Розвиток критичного мислення учнів початкових класів. *Вісник ЖДУ ім. І. Франка*. 2009. № 44. С. 1–3.

Додаткова література

1. Голубенко С. М., Ремньова Н. Ю. «Теоретичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтегрованих форм навчання в контексті розвитку критичного мислення молодших школярів». *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка*: збірник наукових статей у 2 томах / За заг. ред. О. В. Гузенко. – Суми: ФОП Цьома С. П., 2020. – Т. 1. С. 65-68.

2. Дзюба-Шпурик, Л. Г. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до ознайомлення учнів з інформаційно-комунікаційними технологіями. *Автореф. дис. канд. пед. наук*. Полтава : Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. 2016. С. 8.

3. Ремньова Н.Ю. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування технології розвитку критичного мислення як актуальна проблема педагогічної науки і практики. *Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах упровадження ідей Нової української школи*: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (6-7 травня 2020 року): збірник тез. Прилуки: Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І.Я. Франка. 2020. С. 323-327.

4. Ремньова Н.Ю. Технології розвитку критичного мислення як засіб підвищення навчальної мотивації учнів початкових класів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2019. Вип. 3 (41). С.181–186.

5. Ю. О. Саєнко Впровадження технології розвитку критичного мислення на уроках у початковій школі *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. №60. 2018. С. 106-109

Інформаційні ресурси

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020р. № 898). URL: mon.gov.ua (дата звернення 15.10.2020 р.)

2. Закон України «Про вищу освіту»: від 01.07.2014 № 1556-VII. Дата оновлення: 25.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 29 січня 2021 р.).

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти»: від 18.12.2019 № 392-IX. Дата оновлення: 18.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-20#Text> (дата звернення 29 січня 2021 р.).

4. Закон України «Про освіту»: від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 29 січня 2021 р.).

5. Закон України «Про повну загальну середню освіту»: від 16.01.2020 р. № 463-IX. Дата оновлення: 16.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 29 січня 2021 р.).

6. Концепція Нової Української школи. URL: <http://kyrylivka.osv.org.ua/konceptsiya-nova-ukrainska-shkola-17-07-43-18-09-2018/>. (дата звернення 29 січня 2021 р.).

7. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року URL: <http://osvita.ua/legislation/other/36322/> (дата звернення: 29.01.2021). Вчитель у мережі. URL: <https://sites.google.com/site/ulejconf> (дата звернення: 29.01.2021).

8. Освіта України. URL: <http://osvita-ukrainy.com.ua> (дата звернення: 29.01.2021).

9. ОсвітаUA URL: <http://osvita.ua> (дата звернення: 29.01.2021).

10. Освіта і Наука. URL: http://firstedu.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=93&Itemid=34 (дата звернення: 29.01.2021).

11. Педагогічна бібліотека. URL: <http://www.pedlib.clx.ru> (дата звернення: 29.01.2021).

12. Портал сучасних педагогічних ресурсів. URL: <http://www.intellect-invest.org.ua> (дата звернення: 29.01.2021).